TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
Sayı : 20857
Tarih : 26.10.2026

10/4898

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye'de yükseköğretim mezunlarının yurt dışına göçünün nedenlerinin, gençlerin istihdam ve gelecek beklentilerinin, nitelikli insan gücü ve bilimsel üretim üzerindeki etkilerinin araştırılması, yükseköğretim ve çalışma yaşamındaki sorunların belirlenmesi ve bu alanda gerekli politikaların geliştirilmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis araştırması açılmasını arz ve teklif ederim.

Serhat EREN

Diyarbakır Milletvekili

GEREKÇE

Türkiye'de yükseköğretim mezunlarının eğitim, araştırma ve çalışma amacıyla yurt dışına yönelmesi, son yıllarda giderek daha fazla önem kazanan toplumsal ve ekonomik meselelerden biridir. Gençlerin niteliklerine uygun iş bulma, güvenceli çalışma, bilimsel araştırma yapma ve geleceklerini planlama olanakları, beyin göçünün nedenleri ve sonuçlarıyla birlikte ele alınmalıdır. Türkiye İstatistik Kurumunun 23 Ekim 2026 tarihinde yayımladığı Yükseköğretim Beyin Göçü İstatistikleri, 2025 verilerine göre yükseköğretim mezunlarının beyin göçü oranı 2024 yılında yüzde 2,0 iken 2025 yılında yüzde 2,2'ye yükselmiştir. Bu oran, 2015 yılından bu yana kaydedilen en yüksek düzeydir. Beyin göçü oranı erkeklerde yüzde 2,7, kadınlarda ise yüzde 1,8 olarak gerçekleşmiştir.

Beyin göçünün eğitim alanlarına göre dağılımı incelendiğinde, 2025 yılında bilişim ve iletişim teknolojileri mezunlarında yüzde 7,0, mühendislik, imalat ve inşaat alanlarında yüzde 4,8, doğa bilimleri, matematik ve istatistik alanlarında ise yüzde 3,0 oranında beyin göçü yaşandığı görülmektedir. Lisans programları arasında en yüksek oranlar moleküler biyoloji ve genetikte yüzde 13,1, işletme mühendisliğinde yüzde 13,0, matematik mühendisliğinde yüzde 11,0, elektronik mühendisliğinde yüzde 10,9 ve fizik mühendisliğinde yüzde 10,2 olarak kaydedilmiştir. Bilimsel araştırma, teknoloji geliştirme ve nitelikli üretim açısından önem taşıyan bu alanlardaki göçün nedenleri ayrıca incelenmelidir.

Üniversite türlerine göre de önemli farklılıklar bulunmaktadır. Devlet üniversitesi mezunlarında beyin göçü oranı yüzde 1,9, vakıf üniversitesi mezunlarında yüzde 4,4'tür. Vakıf üniversitelerinin tam burslu mezunlarında ise bu oran yüzde 8,6'ya ulaşmaktadır. Söz konusu farklılıkların mezunların eğitim alanları, sosyoekonomik koşulları, uluslararası bağlantıları ve istihdam olanaklarıyla ilişkisi araştırılmalıdır.

TÜİK'in 2025 yılı Yükseköğretim İstihdam Göstergeleri verileri, üniversite mezunlarının çalışma yaşamına geçişinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin önemli bilgiler sunmaktadır. Lisans mezunlarının kayıtlı istihdam oranı 2024 yılında yüzde 75,0 iken 2025 yılında yüzde 73,9'a gerilemiştir. Lisans mezunlarının ortalama ilk iş bulma süresi 14,2 ay olarak gerçekleşmiştir. Sosyal Güvenlik Kurumu kapsamında ücretli çalışan lisans mezunlarının ise yüzde 56,7'si eğitim gördükleri alanla uyumlu mesleklerde çalışmaktadır. İlk iş bulma süresinin önceki yıla göre kısalmasına ve meslek uyumu oranındaki sınırlı artışa karşın, kayıtlı istihdam oranındaki gerileme ve mezunların önemli bir bölümünün eğitim alanı dışında çalışması dikkat çekmektedir.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütünün (OECD) Eylül 2026'da yayımladığı Education at a Glance 2026 raporuna göre Türkiye'de 25–34 yaş grubundaki yükseköğrenim mezunlarının işsizlik oranı yüzde 10, OECD ortalaması ise yüzde 5'tir. Türkiye'de bu oran 2015 yılındaki yüzde 12 seviyesinden gerilemiş olmakla birlikte OECD ortalamasının üzerinde seyretmektedir. Aynı rapora göre 18–24 yaş grubunda ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranı Türkiye'de yüzde 31, OECD ortalamasında yüzde 13'tür. Bu göstergeler, gençlerin eğitimden çalışma yaşamına geçişinde karşılaştıkları güçlüklerin uluslararası karşılaştırmalarla birlikte değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

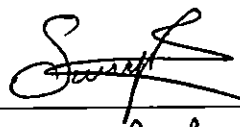
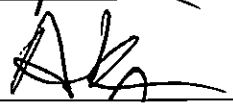
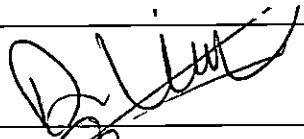
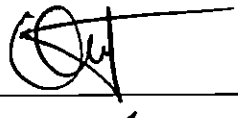
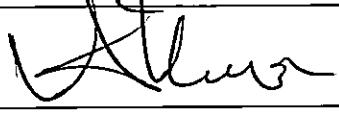
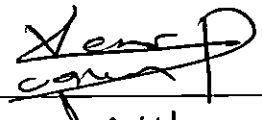
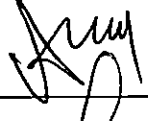
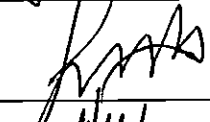
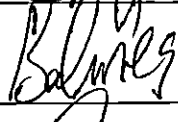
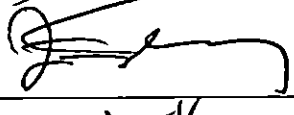
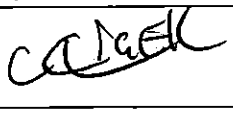
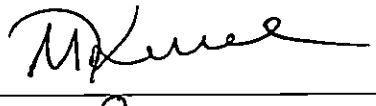
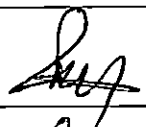
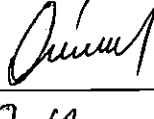
Yükseköğretimin finansmanı da araştırılması gereken bir diğer konudur. OECD verilerine göre 2023 yılında lisans ve üzeri yükseköğretim düzeylerinde öğrenci başına kamu harcaması Türkiye'de satın alma gücü paritesine göre 9 bin 93 dolar, OECD ortalamasında ise 16 bin 405 dolar olarak gerçekleşmiştir. Üniversitelerin eğitim ve araştırma olanakları, laboratuvar altyapısı, bilimsel projelere ayrılan kaynaklar ve araştırmacıların çalışma koşulları, nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi ve ülkede kalabilmesi açısından önem taşımaktadır.

Beyin göçünün nedenleri yalnızca ekonomik göstergeler üzerinden açıklanamaz. Ücret düzeyleri, güvenceli istihdam, akademik kadrolara erişim, liyakat, bilimsel özgürlük, mesleki gelişim olanakları ve yaşam koşulları da göç kararlarıyla ilişkili olabilecek başlıklardır. Ancak mevcut istatistikler, bu etkenlerin göç kararları üzerindeki ağırlığını doğrudan ortaya koymamaktadır. Bu nedenle yurt dışına yerleşen mezunların göç nedenlerini, çalışma koşullarını, mesleki beklentilerini ve geri dönüş eğilimlerini inceleyen kapsamlı araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

İller arasında da önemli farklılıklar görülmektedir. TÜİK verilerine göre 2025 yılında yükseköğretim beyin göçü oranı İstanbul'da yüzde 4,0 ile en yüksek düzeydeyken Siirt'te yüzde 0,2 ile en düşük düzeyde gerçekleşmiştir. Bu farklılıkların değerlendirilmesinde üniversitelerin yapısı, mezunların eğitim alanları, bölgesel istihdam olanakları ve yurt içi göç hareketleri birlikte ele alınmalıdır. Özellikle genç nüfusun yoğun olduğu ve istihdam olanaklarının sınırlı kaldığı bölgelerde, üniversite mezunlarının hem yurt içi hem de yurt dışı göç eğilimlerinin araştırılması gerekmektedir.

Yükseköğretim kurumlarında gençlerin yetişmesi için önemli kamusal kaynaklar kullanılmaktadır. Nitelikli insan gücünün yurt dışına yönelmesinin bilimsel üretim, teknoloji geliştirme, sağlık hizmetleri, üniversiteler ve ülkenin uzun vadeli ekonomik ve toplumsal gelişimi üzerindeki etkileri araştırılmalıdır. Aynı zamanda yurt dışında yaşayan mezunların Türkiye ile akademik ve mesleki bağlarının sürdürülmesi, uluslararası bilimsel iş birliklerinin geliştirilmesi ve geri dönmek isteyenler için uygun çalışma koşullarının oluşturulması önem taşımaktadır.

Yükseköğretim mezunlarının beyin göçünün ekonomik, sosyal ve akademik nedenlerinin araştırılması, nitelikli insan gücü ve bilimsel üretim üzerindeki etkilerinin belirlenmesi, gençlerin güvenceli istihdam ve gelecek kurma olanaklarının geliştirilmesi ve gerekli kamu politikalarının oluşturulması amacıyla Meclis araştırması açılması gerekmektedir.

1	SÜMEYYE BOZ ÇAKI	MUŞ	
2	AYTEN KORDU	TUNCELİ	
3			
4	DİLAN KUNT AYAN	ŞANLIURFA	
5	GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT	VAN	
6	NEVROZ UYSAL ASLAN	ŞIRNAK	
7	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
8	ADALET KAYA	DİYARBAKIR	
9	VEZİR COŞKUN PARLAK	HAKKARİ	
10	ALİ BOZAN	MERSİN	
11	SALİHE AYDENİZ	MARDİN	
12	GÜLDEREN VARLI	VAN	
13	BERİTAN GÜNEŞ ALTIN	MARDİN	
14	BERDAN ÖZTÜRK	DİYARBAKIR	
15	ZEYNEP ODUNCU KUTEVİ	BATMAN	
16	CENGİZ ÇİÇEK	İSTANBUL	
17	MEHMET KAMAÇ	DİYARBAKIR	
18	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
19	GEORGE ASLAN	MARDİN	
20	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	